

„KDYŽ SE ČLOVĚK NĚČEHO ODVÁŽÍ, TAK TO PAK UŽ JDE VÍCEMÉNĚ SAMO“

JIŘÍ HOŘEJŠÍ

V listopadu 1989 jste už na Matfyzu učil?

Ano, už jsem učil. Byl jsem na pozici vědeckého pracovníka, ale měl jsem už několik let i svou výběrovou přednášku o částicové fyzice pro studenty naší specializace. Učil jsem dokonce už dávno předtím, jako aspirant, což je v dnešní řeči doktorand. V podstatě, jakmile jsem skončil fakultu, což bylo v roce 1974, jsem začal vést cvičení.

Na *Matfyzu* tehdy bylo málo mladých lidí, kteří by vedli cvičení starším profesorům, takže od konce studia jsem prakticky nepřetržitě cvičil, převážně kvantovou teorii. Pak jsem odjel do Dubny, do tehdejšího Sovětského svazu, kde jsem pět let pracoval v *Laboratoři teoretické fyziky SÚJV*. Když jsem se v roce 1986 vrátil, tak jsem získal tuhle stabilní výběrovou přednášku.

Jak vzpomínáte na atmosféru na Matfyzu v roce 1989? Jak na vás fakulta působila?

Pokud jde o ten listopad samotný, to už jsem měl pocit, jako by bylo všechno rozhodnuto, to nebylo to nejdramatičtější. Mně nejvíce utkvěl v paměti začátek roku 1989 a *Palachův týden*. Toho jsem se účastnil pravidelně, snad kromě jediného dne jsem byl na všech demonstracích. Naštěstí jsem já osobně tehdy unikl nějakému výprasku, ale ta zkušenost, ten zásah policie a pohotovostních oddílů, to mě tehdy hrozně nadzvedlo.

Herci, umělci a další tehdy napsali otevřený dopis předsedovi vlády, kde požadovali propuštění politických vězňů, například Václava Havla, a dalších lidí zadržovaných během *Palachova týdne*. Krátce poté za mnou přišel můj kolega Ladislav Hlavatý (pozn. aut.: *1949), který tehdy pracoval ve *FÚ ČSAV* a nyní působí jako profesor na *FJFI ČVUT*, s návrhem, abychom něco podobného sepsali i za vědce.

On s Ivanem Gabalem (pozn. aut.: *1951, politik, sociolog, spoluzakladatel *OF*) a několika dalšími připravili text, já jsem se k němu připojil, a potom jsem ten dopis přinesl na fakultu a s některými kolegy jsme ho dál distribuovali. Dokonce se shodou okolností stalo, že jsem byl jedním z asi pěti lidí, kteří ten dopis i se seznamem všech signatářů nakonec odesílali na patřičné adresy. Posílal jsem ho do redakce *Rudého práva* s žádostí o otištění.

Kopii jsem si schoval, ještě pořád ji mám. Byla to vlastně neuvěřitelná drzost, protože tam bylo jméno i adresa, člověk se tím úplně odhalil. A právě tento dopis premiéru Ladislavu Adamcovi (pozn. aut.: 1926–2007, tehdejší předseda československé vlády), byl pro mě takovou první „revoluční“ zkušeností. Na něj potom navazovaly další aktivity, které se odehrávaly právě na *Matfyzu*. V nich se angažovaly především dvě velice výrazné osobnosti, docent *Pátý*^{str.109} a docentka

**„DNES SI TO UŽ MÁLOKDO
DOVEDE PŘEDSTAVIT,
ALE NESTRANÍCI,
COŽ JSEM BYL I JÁ,
I KDYŽ MĚLI MÍSTO NA
UNIVERZITĚ,
TAK BYLI POŘÁD VNÍMÁNI
JAKO LIDÉ DRUHÉ
KATEGORIE.“**

Eckertová ^{str.104}. Oba se samozřejmě po listopadu 1989 stali profesory. S nimi, kolegy z **FÚ ČSAV** a z dalších institucí jsme se už v průběhu roku scházeli a postupně z toho vznikl **KNI**. Dnes už je to skoro zapomenutá věc. Byl to takový spolek, který oficiálně vznikl v září 1989 v domě Petra Kučery (pozn. aut.: *1947, historik a novinář) v Nebušicích, byl jsem jedním ze zakládajících členů. Jeho cílem bylo nějakým způsobem interagovat s vládou a snažit se dění směřovat k něčemu lepšímu. Využíval toho, jak se už lidé víc odvážili angažovat. Ale listopadový vývoj to nakonec celé předběhl.

Pro vás byl tedy revoluční skutečně celý rok 1989. Jak jste všechny ty změny vnímal. Těšil jste se, měl jste obavy?

Pro mě to začalo odesláním dopisu do redakce **Rudého práva**. To jsem udělal 13. února a přiznám se, že tehdy jsem měl především hrozný strach. Původně jsem byl v takové euforii, protože tam bylo relativně dost podpisů, ale pak jsem to skutečně odeslal a vzpomínám si, jak jsem seděl v autě a v podstatě jsem se modlil, aby mě nezavřeli.

Ale pak zase postupně přicházel optimismus. Na jaře 1989 jsme samozřejmě ještě nevě-

děli, jak to dopadne. Cítili jsme však, že se něco začíná výrazně měnit, i reakce represivních složek byla taková poměrně rozpačitá. V podstatě do dneška mi přijde zvláštní, že estébáci tehdy nebyli schopní přijít na tu moji adresu a prostě říct: „Tak, pane, tohle jste poslal vy, co to má znamenat? Půjдете s námi!“ Myslím si, že už v tom tehdy byl dost chaos a oni to prostě tak napůl nechávali být.

Pak přišlo ještě **Několik vět**, k tomu jsem se samozřejmě připojil taky. Podepsal jsem už tu zcela čerstvou verzi, kterou tehdy dostal docent **Pátý** ^{str.109} díky svým kontaktům s disentem od Jiřiny Šiklové (pozn. aut.: *1935, socioložka a publicistka). K ní se sbírala taková první vlna podpisů, ještě než se ten text vypustí na veřejnost, tak v té jsem už byl. Když se totiž člověk už jednou něčeho odváží, tak potom už to jde víceméně samo.

Přímo v listopadu už to byla skutečně čirá euforie. Bylo jasné, že je s komunisty konec a že nás čekají zajímavé věci. Otevření možností, které dřív nebyly... Dnes si to už málokdo dovede představit, ale nestraníci, což jsem byl i já, i když měli místo na univerzitě, tak byli pořád vnímáni jako lidé druhé kategorie. Existoval takzvaný kádrový strop, to znamenalo, že člověk, který nebyl ve straně, nemohl pomýšlet na nějaký výraznější kariérní postup a podobné věci. A v listopadu bylo zřejmé, že ten strop zmizí. Především ale ta svoboda, ten pocit celkové svobody byl úžasný, na to se nedá nikdy zapomenout.

Jaký byl pro vás přímo listopad 1989?

V pátek 17. listopadu jsem byl doma. Nebyl jsem na Národní třídě, byl jsem tehdy v jakési karanténě, kterou jsem si na sebe sám uvalil, protože mě jen o něco dříve, **28. října**, zadržela policie při nepovolené demonstraci na Václavském náměstí. Na státní útraty mě odvezli autobusem do Nymburka, kde mě spolu s dalšími zadržnými vyslyšali. Naštěstí už nebyli nijak brutální, nad ránem nás pak odvezli zpátky do Prahy, kde nás vysadili někde